

CHP, DSP ve Sol: Tekrarda Fayda Var mı?

Murat Yılmaz*

Giriş

3 Kasım 2002 seçimleri sonrasında siyasî partilerin tasfiyesi ve buna bağlı olarak siyasî yelpazenin yeniden inşası süreci, TBMM'ne iktidar partisi olarak giren AKP yanında, ana muhalefet partisi olarak giren CHP'nin de hararetle tartışılmasını beraberinde getirdi. Seçimlerde CHP'nin beklediği neticeyi alamaması, eriyen DSP oylarını kendi hanesine aktaramaması ve iktidar partisi AKP'nin ancak yarısı kadar oy alabilmesi, CHP'yi tartışmanın içine çekti. Daha önceki seçimlerde baraj altında kaldığı hâlde, 3 Kasım seçimleriyle ana muhalefet partisi konumuna yükselmesi ve oylarını %100 arttırması da CHP'yi rahatlatmadı. Daha sonra gerçekleşen 28 Mart 2004 mahallî idareler seçimlerinde ortaya çıkan sonuçlara göre AKP'nin oyları artarken CHP oylarının az da olsa azalması 3 Kasım 2002 seçimlerinden beri durulmayan CHP'de yeni dalgalanmalara yol açtı. Burada, 3 Kasım 2002 tarihinden bugüne CHP, DSP ve soldaki gelişmeler hakkında muhtelif yerlerde yayınlanan yazıların gözden geçirilmiş ve derlenmiş bir hali yer

almaktadır. Zaman zaman görülebilecek tekrarları, bu süre içinde yaşananların tekrarlama- nışını tebarüz ettirmesi düşüncesiyle muhafaza ettim. Yazılarda, CHP ve DSP'nin kurultayları ve bu vasatta gerçekleşen tartışmalar ele alınıyor.

Kurultaya Doğru CHP: Derviş Pusuda, Baykal Direniyor

Kurultaylar partisi olarak bilinen CHP yeniden kurultay sürecine girince kamuoyunun gündemine geldi. CHP'nin Avrupa Birliği ve demokratikleşme konusundaki isteksiz ve devletlu tavrı yanında, artık CHP'nin iç anlaşmazlıkları da tartışılmaya başlandı.

3 Kasım 2002 seçimleri sonucu AKP'nin tek başına iktidara gelmesi ve muhalif olarak karşısında CHP'nin bulunuşu, 1950 sonrası- nın siyasi iklimini hatırlattı. Buna, 1946 sonrası yeniden kurulan dünya düzenini hatırlatan Irak krizinin eklenmesi analogiyi daha manidar bir hâle getirdi. Millî iradeci ve plebisiter demokrasiyi savunan DP'nin yerine AKP, asker-sivil bürokrasinin hâkimiyetini savunan eski CHP yerine yeni CHP... CHP böylece seçim başarısızlığını, %20'nin

*Dr., Siyaset Bilimci.

altına düşen sol oyları, CHP ideolojisinin sosyal demokrasiyle bağdaşmadığını ve tabii Kemal Derviş'in durumunu tartışmaktan kurtulacağını zannederken, yaklaşan Kurultay öncesi tartışmalar, kazanın içten içe kaynadığını ortaya çıkardı. CHP, artık, onu sol partilere yaklaştıran en önemli özelliği olan örgüt partisi niteliğini kaybediyor. Baykal, 3 Kasım seçimlerine DSP'nin örgüt modelini överek gitmişti. Bu anlamda Ecevit oy kaybedip, %1'e düşerken, tezlerini düşmanına kabul ettirmiş oluyordu. Bu bakımdan bugünkü CHP'yi anlayabilmek için önce örnek aldıkları Ecevit'i ve DSP'yi incelemek gerekiyor.

CHP'yi Anlamak İçin DSP; Baykal'ı Anlamak İçin Ecevit

DSP, aslında Bülent ve Rahşan Ecevit çiftinden müteşekkil iki kişilik bir hareket. Sadece lider(ler)den oluşan bir hareket, teşkilâtı yok, aydınları yok. Programdan tüzüğe, aday belirlemeden seçim bildirgesine ve seçim müziginin güftesinden (Gözün aydın Türkiye, Akgüvercin geliyor, Güçlendikçe DSP, Halkın yüzü gülüyor) bestesine her şey Ecevitler'in omuzlarında. Hatta çayı bile onlar demleyip, ikram ediyorlar. Rahşan Hanım sayılmazsa tek kişilik bir partinin Türkiye'yi yönetmeye talip olmasının ardında yatan mantık şudur:

Türkiye'de devlet; bürokrasi ve aydınlar, halk karşısında bir blok oluşturmaktadır. Bu itibarla, demokrasinin veya halkçılığın yolunu açabilmek için devlet, bürokrasi ve aydınlar dışında bir siyasî özneye ihtiyaç vardır. Bu özne kitle örgütleri ve siyasî partiler olmaz, çünkü buralara bürokrasi ve aydınlar girerek halkın iradesini manipüle etmektedir. O halde ne yapılmalıdır? Halk ile arasındaki engelleri kaldırmış "karizmatik" bir lider "yukarıdan" demokrasinin yolunu açacaktır.

Ecevit, kendisini, "demokratik sol" diye tanımlayarak sosyal demokrasiden ve CHP'den özenle ayırmaktadır. Buna göre sosyal demokrasi Marksist kökenlidir, hâlbuki demokratik sol düşüncenin kökeninde Marksizm değil ülke gerçekleri yatmaktadır. Ecevit bu iddia ile aynı zamanda CHP'ye içinde Marksistler var demek suretiyle saldırmaktadır. Hâlbuki, CHP, sahici bir sosyal demokrasi kültürünün yerleştiği bir parti değildir. Ecevit'i etkileyen şeyler CHP'yi de etkilemekte ve CHP de sık sık "Biz bize benzeriz"ci "Türkiye'nin özel şartları var"cı reflekslere sivrulmektedir. CHP'nin son seçimlerdeki Anadolu Solu söylemi de bu cümledir. 3 Kasım seçimler öncesi Baykal'ın stratejisi şöyle özetlenebilir.

1. İnsanlar ölümlüdür. Ecevit de bir insandır. Öyleyse Ecevit de ölümlüdür. CHP Ecevit'ten sonra ister istemez büyüyecektir. 2. CHP'nin oy oranı bundan daha aşağı düşemez. O yüzden CHP oyları artacaktır. Zemine vuran topun sıçraması gibi... 3. Madem ki Ecevit'in örgüt ve ideoloji anlayışı onu birinci parti yaptı, o hâlde Ecevit taklit edilmelidir.

Baykal'ın seçim stratejisi bir ölçüde tuttu. Ecevit, Allah uzun ömür versin, yaşıyor ama neredeyse iş göremez hâle geldiği bir sağlık sorunu yaşadı ve DSP Ecevit'in en yakınları tarafından bölündü. Böylece Ecevit sahneden çekilmiş oldu. CHP örgütü zayıflatıldı ve Anadolu Solu söylemiyle sosyal demokrasiye mesafe konuldu. Fakat seçim sonuçları umulduğu gibi olmadı. CHP birinci parti olamadığı gibi DSP'nin oyunu bile yakalayamadı.

CHP'ye Dönersek...

Kurultay süreci sessiz gibi görünen CHP'nin içten içe kaynadığını gösterdi. Daha muhalifler ve CHP örgütü ortaya çıkmadan CHP grup başkanlığı seçiminde ortaya çıkan bek-

lenmedik sonuçlar kamuoyunu da, genel merkezi de, muhalifleri şaşırtdı. Baykal'ın üç adayından ikisi seçimi kaybederken, iki önemli isim Baykal rağmen grup başkanı oldu. Bu isimlerden ilkinin örgütçülüğüyle maruf "hokus pokus" Ali Topuz, ikincisinin de solculuğuyla temayüz eden Kemal Anadol olması anlamlıdır. Partinin neredeyse ikinci adamı ve fiilen örgütü yöneten, Çankaya Belediye Başkanına rağmen bir belediye şoförünü Çankaya İlçe Başkanı seçtiren kadar gözü kara olan Önder Sav'ın adayı Oya Araslı'nın da seçimi kaybedenler arasında yer alması da ayrıca manidardır.

Kurultay tartışmaları Baykal'ın en yakın adamı gibi takdim edilen Kemal Derviş'in de açıkça olmasa da Baykal'a mesafeli ve yer yer eleştirel bir mevzide pusuya yattığını gösterdi. Bu gelişmelerin örgütte yarattığı etkinin büyüklüğünü tam olarak Kurultayda görebileceğiz.

Net olarak görünen şu ki, CHP'nin problemi, AKP ile tırmandırılacak bir gerginlikle çözülemez ancak ertelenebilir. Fakat nereye kadar? Belki mahallî idareler seçimlerine kadar... Zaten bu süre içinde artık 70 yaşına ulaşan Baykal muhaliflerinin de bir hakikati keşfetmeleri yakındır. "İnsanlar ölümlüdür. Baykal da bir insandır..." Mesele, bu tekerlemeden ibaret kalacaksa CHP'nin kurultaylar partisi olarak bilinmeye devam edeceği şimdiden söylenebilir.

"Zaman", 24 Ekim 2003

Kemal Derviş CHP'yi Kurtarabilir mi?

Kurultaylar partisi olarak biline CHP'nin son kurultayı vesilesiyle alevlenen tartışmalar devam ediyor. CHP'nin sosyal demokrasiye, demokratikleşmeye, Avrupa Birliğine uzak mevzilenişi ve Kürt meselesinden türbanda simgeleşen din hürriyetinin engellenmesine,

Kıbrıs'a kadar bütün sorunlarda çözümsüzlüğü savunması kamuoyunda ve parti içinde giderek artan bir şekilde eleştiriliyor. CHP merkez liderliği veya bürokrasisi ise bu eleştiriler karşısında parti içi muhalefeti sindirmek ve Cumhurbaşkanından YÖK Başkanına, kimi yüksek yargı mensuplarına kadar AKP iktidarına ve demokratikleşmeye muhalefet eden "bürokratik tutucu" zümreyi desteklemek dışında bir şey yap(a)mıyor. Kurultay sürecinde CHP'nin bu vadede yapabildiği tek şey bu tür eleştiriler karşısında partiyi ibra edeceği düşünülen Kemal Derviş'in parti yönetimine getirilmesinden ibarettir. Bu yüzden de bugün CHP hakkında düşünürken evvela Kemal Derviş faktörü tahlil edilmelidir. CHP'de yenilik ve "özgürlük" namına yapılan çıkışlar artık Derviş'in çevresinden onunla ilişkilendirilerek yapılıyor. Bir süre önce CHP milletvekili Memduh Hacıoğlu'nun, geçtiğimiz Pazar yine CHP milletvekili Zeynep Damla Gürel'in ve dün de Zülfü Livaneli'nin açıklamaları bu istikamete dikkat çekiyor.

Kemal Derviş bu meyanda başlangıçtan beri hem kamuoyunun CHP'den beklentilerini hem de CHP'nin bu beklentileri karşısındaki seçeneğini temsil edebilecek bir profil çizmeye çalıştı. Derviş, kurultay öncesinde Baykal'a ve parti yönetimine ölçülü ve saygılı bir üslubla "eleştirimsi" temennilerini dile getirirken, CHP'den yenileşme ve demokratikleşme bekleyen kamuoyuna da bu değişikliği yapabilecek aktörün kendisi olabileceği mesajlarını verdi. Kurultaydan sonra genel başkan yardımcısı olması, en azında ilk runda başarıya ulaştığını gösteriyor. Ancak Derviş'in maçı galip bitirebilmesinin önünde iki ciddi engel var: Bunlardan ilki, Derviş'in kaleyi içten fethetmeye çalışırken Baykal ve CHP'nin diğer bürokratları tarafından saray entrikalarında harcanıp gitmesidir. Unutulmamalıdır ki, özellikle Baykal bu hususta

tam bir taktik ustasıdır. Bu ihtimalin neticesi tarafların karşılıklı performansı ve siyasetin gidişatı tarafından tayin edilecek.

Derviş'in önündeki ikinci engel ise, bu ölçüde görünür değil ama bu biricisinden daha ehemmiyetli bir engel. Bu öyle bir engel ki, Derviş, ilk engeli aşarak başardığını zannettiği anda, fethettiği kalenin kumdan bir kale olduğunu ve demokratikleşme dalgaları karşısında yokolduğunu görebilir. Çünkü Derviş'in kamuoyunu tatmine yönelik çizmeye çalıştığı "eleştirel, yenilikçi ve hürriyetçi" imajı sahici değil ve siyasi bir açmaza hap-solmuş durumda. Bu siyasi açmaz, Derviş'in Kemalizmle sosyal demokrasinin bir sentezini yapmayı kendisine bir misyon olarak seçmiş olmasıdır. Böyle bir sentezin gerçekleşmesi eşyanın tabiatına aykırı olacağından, Derviş'in yapabileceği şey Kemalizmin iktisaden daha az devletçi bir versiyonunu CHP'ye kabul ettirmekten ibarettir. Elbette Kemalizmden Kemalizme fark vardır ama son tahlilde bütün Kemalizmleri müşterek kılan operasyonel bir Kemalizm tanımı da yapılabilir: Kemalizm, asker-sivil bürokrasinin hâkimiyetini meşrulaştıran bir ideolojidir. Bu durum özellikle demokrasi bakımından turnusol kağıdı niteliğindeki tartışmalarda net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. 3 Kasım 2002 seçimleri öncesinde Derviş, Mili Güvenlik Kurulu'nun ve ordunun Türk siyaseti üzerindeki vesayet ve müdahalelerinden hiç rahatsız olmadığını, bilakis memnun olduğunu Baykal'ın yapmayacağı şekildeki bir gafla kamuoyuna deklare etmişti. Derviş'in şimdiye kadar söylediklerinden bunun aksine ve somuta irca edildiğinde asker-sivil bürokrasini hâkimiyet alanını daraltacak bir teklif gelmemiştir. Derviş'in reformculuğu uluslararası finans çevrelerinin öngördüğü ve ordunun onayladığı değişiklikleri bir teknokrat-bürokrat olarak uygulamaktan ibarettir.

Derviş'in bu ideolojiden uzak, teknokrat-bürokrat tavrı CHP'ye muhalif muvafık bir çok çevreye cazip gelmektedir. Çünkü bu haliyle Derviş'in ideolojik tartışma yaratmadan bazı problemleri, meselâ türbanı çözebileceği düşünülmektedir. Hâlbuki meseleler, türban da dahil, hürriyet ve demokrasi perspektifinde tartışılmazsa, hürriyet ve demokrasi önündeki ideoloji ve zihniyet engelleri aşılmış olmaz ve yeni problemlerle karşılaşılır. İşte 3 Kasım seçimleri öncesi CHP'ni düşünün ... "Anadolu solu" diyen, Şeyh Edebalı'nın vasiyetnamesini okuyan, türbanlılardan oy istediğini söyleyen Baykal'ın muhafazakârların karşılaştığı hürriyet problemlerini çözmeye yardımcı olacağı düşünülmüştü. Siyaset felsefesinden ve evrensel ideolojilerden uzak Türk siyasetçi ve aydınlarına cazip gelen bu söylem, problemin kaynağındaki resmi ideolojiyle hesaplaşmak yerine, onun beslendiği "biz bize benzerizci" damarı devam ettirmekte ve beslemektedir. "Anadolu solculuğu" yerine "hürriyetçi solculuğu" esas almadıkça, sağda ve solda bu tür yanılığardan kurtulmak mümkün olmayacaktır. Bugün Baykal, 3 Kasım seçimleri öncesi daha iyiydi diye hayıflanmaların, şimdi de Derviş'in imaj çalışmalarına aldanıp yarın da Derviş için hayıflanmaları kaçınılmazdır. Sosyal demokrat kanatta Kemalizmden bağımsız bir hareket olmadıkça, hürriyet ve demokrasi namına müsbet gelişmeler beklemek ham hayalden başka bir şey değildir. Son olarak şu söylenebilir: Kemal Derviş, bu düşüncelerle CHP'yi kurtaramaz, CHP ise bu hâliyle ne oy oranını ne de Meclis Grubunu muhafaza edebilir. CHP'de küçük ufa-lanmaların ötesinde, zamanla büyük kopmalar da beklenebilir. AKP, bürokratların ve CHP'nin gerginlik politikasından uzak durarak, demokratikleşme konusunda ısrarlı ve samimi oldukça, CHP'nin daha çok tartışılacağı şimdiden söylenebilir. Zülfü Livanlı'nın basında yer alan açıklamalarındaki

“özgürlükçü demokrat” vurgu Derviş’i de CHP’yi de kurtaracak yönü gösteriyor, ama Derviş’in de CHP’nin de bu yöne dümen kırmalarının zayıf bir ihtimal olduğu görülüyor. Nitekim, Livaneli de bilahare, baskılar karşısında, fikrinde sebat edememiştir.

“Zaman”, 3 Aralık 2003

CHP “Rejim Tartışması” Açmakla Neyi Amaçlıyor?

CHP bir süredir kendi üzerinde yoğunlaşan tartışmalar ve kamuoyu yoklamalarında oy oranında ortaya çıkan düşme eğilimi karşısında, yeni bir politika izliyor: İktidar-muhalefet tartışmalarını bir rejim meselesine dönüştürerek kamuoyunun dikkatini CHP dışına çekmek. Bu kampanyanın en son örneği, Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer üzerinden yürütülüyor. Haluk Koç, Kemal Anadol ve Ali Topuz bu sertleşmenin mimarları olarak sıvrılıyorlar. İşin ilginç tarafı Deniz Baykal’ın da, “ılımlı” imaj çizmeyi bir yana bırakarak bu politikayı bizzat yürütmeye başlaması. Bu durum, CHP’nin yeni politikasının kesin bir kararlılıkla ve sonuna kadar uygulanacağını gösteriyor. Şu hâlde, bundan sonra da uygulanacağı anlaşılan politikanın sebeplerine bakmak lazım.

CHP lideri Baykal ve kurmayları, giderek artacağı anlaşılan iç tartışma ve müstakbel iç iktidar mücadelesine karşı şimdiden tedbir almaktadırlar. Siyasi ortamı CHP çevrelerinin hassas oldukları bir hatta gererek, parti içindeki ve dışındaki muhalifleri çaresiz bir şekilde kendi şemsiyeleri ve komutaları altında birleştirmek istiyorlar. CHP liderliği, bu ihtimali mümkün kılacak her seçeneği deniyor, deneyecek... Meselâ bu açıdan bakıldığında, Ali Topuz’un Başbakan Tayyip Erdoğan’a “terörist” ithamı gibi kamuoyunu şaşırta örnekler, şahsi hataların değil bilinçli bir politikanın sonucu olarak anlaşılmalıdır.

CHP’nin sertlik politikası, parti içi tartışmaların ötesinde hedeflere de sahiptir. Bunlardan kısa vadeli olanı, yaklaşan 28 Mart 2004 mahallî idareler seçimlerinde AKP’nin karşısındaki kutbu teşkil ederek, aslında, CHP’ye oy vermeyecek seçmenleri CHP’ye oy vermeye mahkum etmektir. CHP, bu şekilde bir yandan kamuoyu yoklamalarında düşen oy oranını arttırırken, bir yandan da muhalefetteki diğer partileri bir seçenek olmaktan çıkarmak hesabını gütmektedir. Eğer hesap tutarsa, CHP’ye oy vermek zorunda kalacak seçmenlerle birlikte, AKP’ye muhalefet etmesi beklenen, hatta arzulanan asker-sivil bürokrasinin alternatifsiz tek ortağının da CHP olması temin edilmiş olacaktır. Daha sonraki adımda ise, parçalanacak veya kapatılacak AKP içinden çıkacak bir oluşumla, tabii ki Baykal’ın başbakanlığında bir CHP hükümeti kurulması da bu hesabı yapanların aklındadır. İşin bu kısmı, Kıbrıs meselesinin çözümsüzlüğü ve 2004 Aralığı’nda Avrupa Birliği için müzakere tarihi alınamaması şartıyla tamamlanabilecektir. CHP’nin Kıbrıs’ta çözüme uzak duruşu ve AB’ye mesafesi bu bakımdan anlamlıdır.

Bu cüretkar projeyi akıllarından bile geçirmediğini söyleyebilecek CHP’liler varsa, bu politikanın onlara rağmen yaratacağı neticeleri düşünerek şimdiden tedbir almalı. CHP içinde Kemal Derviş etrafında toplanan yenilikçilerin, son zamanlarda yaşamaya başladıkları problemler bu açıdan dikkat çekicidir: Zülfü Livaneli’nin yenilikçi ve demokrat açıklamalarını geri almaya zorlanması, türbanın serbest bırakılması yönündeki açıklamaların münferit ilân edilmesi, AB içindeki sosyal demokratlarla işbirliği projelerinin bizzat Baykal tarafından engellenmesi gibi ...Derviş’in bütçe görüşmelerinde AKP sıralarından alkış alan konuşması da, CHP’nin tamamıyla sertlik politikasına tes-

lim olmadığını göstermesi bakımından kayda değerdir.

CHP'nin Bürokratik Çıkmazı

CHP'nin bu pozisyonu alması, tesadüfle veya Baykal ve kurmaylarının anti-demokratik tercihleriyle izah edilemez. CHP kuruluşundan beri bürokrasinin partisidir. Daha altı ok ilân edilmeden, CHP programı yerine ilân edilen dokuz umdenin birisi devlet memurlarının korunması ve kollanması üzerinedir. Muhalifler ise bürokratların bu dokunulmazlığına karşıdır. Bürokrasi ise topluma ve değişmeye karşı tutucu bir şekilde bakmaktadır. Bir yandan toplumun değiştirilmesi, hatta "devrimcilik" bir siyasî ilke yapılarak istenmekte; öte yandan da, bu değişimin bürokrasinin toplum üzerindeki kontrolünü arttırması arzulanmaktadır. Bu yüzden değişim görüntüde ve sathi kalmaktadır. Bürokrat CHP, taşrada eşrafla işbirliği yapmayı tercih etmekte ve toplumsal hiyerarşide esaslı değişikliklerden uzak durmaktadır. O yüzden de değişiklikler, seçkin dar bir çevreyle sınırlı kalmakta, seçkinler de değişmeyen halka şüpheye bakmakta ve onların vesayete muhtaç olduğunu düşünmektedir.

Bürokratik Tutuculuğa Karşı Muhafazakâr Reformculuk

CHP'nin bürokrat tutuculuğu karşısında dışlanan geniş muhafazakâr kitle ve siyasî temsilcileri, kendi aleyhlerinde kurulmuş toplumsal, siyasî ve iktisadî hiyerarşiyi değiştirecek bir reformculuk içindedirler. Mecburî kültür değişmesi yerine serbest kültür değişmesini esas alan muhafazakâr reformculuk, iktisadî hayatta da devlet yerine özel teşebbüse ağırlık vermektedir. Dışa kapallık yerine dışa daha açık, sanayileşmeci ve kapitalist iktisadî politikaların tercihiyle, bürokrasinin iktisadî ve siyasî hiyerarşisi değişmekte, dış-

lanan muhafazakar geniş kalk kitlelerinin de önü açılmaktadır. Bu şekilde gerçekleşen modernleşme, çok daha başarılı olmakta ve geniş halk kitlelerinde taban bulmaktadır. Böyle bir toplum ise, bürokrasinin kontrolü altındaki köylü, içe kapalı ve itaatkar niteliklerinden sıyrılarak, modern insanlar veya vatandaşlar olarak hak ve hürriyet talep etmektedir. Muhafazakâr reformculuk, halkın taleplerini karşılamayı esas alırken, bürokrasi ve onun siyasî temsilcisi bürokratik tutucular bu değişikliklere direnmektedirler. Bu tarihî tecrübe, en son AB'ye uyum sürecinde çok net bir şekilde gözlemlendi.

CHP'nin sertleşme politikasına karşı CHP'nin içinde yer alan muhalifler, CHP dışında bir sol parti inşa etmeye çalışan İttifakçılar, CHP dışındaki muhalif partiler, iktidar partisi AKP ve sivil toplum kuruluşları neler yapabilirler? Türkiye'nin de demokrasinin de kaderi artık yerini tayin etmiş CHP karşısında diğerlerinin izleyecekleri politikalara bağlı. Demokrasi konusunda hassasiyetleri olanların da CHP'yi takibe devam etmeleri gerekiyor.

CHP'nin politikası deşifre edildiğine göre, bu hususta en büyük rol AKP'ye düşmektedir. AKP, gerginlikten uzak durmak dışında, iç ve dış politikada demokratikleşme ve AB'ye girme konusunda kararlılığını sürdürmelidir: Dış politikada ve Kıbrıs'ta sorun çıkarmaya çalışanların bu sürece karşı olduğunu, başarılı olmaları hâlinde de sıranın kendisine geleceğini bilerek, CHP dışındaki siyasî parti ve sivil toplum kuruluşlarıyla, demokrasi ve AB konularında ciddi ve samimi işbirliği yolları aranmalıdır. Bu yapılmazsa, tek başına oy oranlarının artması, bu oyunu bozmakta yeterli olmayacaktır.

CHP dışındaki siyasî partiler ise, kutuplaşma politikasının kendilerine vereceği zararı görerek siyaseti, rejim meselesi yatağına

akıtarak yok etmek yerine, kendi yatağında akıtma kararlılığını göstermelidirler. Bu durumda muhalif partiler, kolaycılığa düşmeden yenilenme ve yeniden yapılanma arayışıyla, yeni muhalefet anlayışını beraber inşa edebilirler. Bu konuda kararlı olan partilerin, CHP'nin ve AKP'nin bıraktıkları boş alanı doldurarak, kendilerine kulvarlar açmaları mümkündür.

CHP içinde Derviş'in etrafındaki Yenilikçi Hareketten pek fazla bir şey beklenmesi gerektiğini daha önce yazmış olmakla beraber, Yenilikçiler, Baykal'ın kendilerini de boğacak sertleşme politikasına teslim olmazlarsa, Baykal'dan sonra CHP içinde veya dışında ortaya çıkacak Yenilikçi oluşumun ana unsurlarından biri olabilirler. CHP dışında kalan solda ise, DSP'den ve YTP'den bir şey beklenmeyeceği açıktır. Bunun dışında kalan sol parti ve akımların bir ittifak çerçevesinde yeni bir sol parti oluşturmaları ihtimali ise, ancak CHP ideolojik hegemonyasının dışında kalmalarıyla mümkün olabilir. SHP, ideolojik çerçeve itibarıyla bu kurgunun dışında kalabilecek bir pozisyonda dur(a)mamaktadır.

Sivil toplum kuruluşları, medya ve aydınlar ise, ajitasyon ve provakasyona gebe bu siyasi havaya kapılmadan; iç ve dış politikadaki her meselenin demokratik bir şekilde müzakere edilmesine, çözüm aranmasına, bütün kurumların ve akımların yenilenmesine çalışmak, antidemokratik gelişmelere karşı çıkmak görevi ve sınavı karşındalar....

"Zaman", 31 Aralık 2003

CHP ve "Gerilla Tarzı Muhalefet"

CHP'nin son dönemdeki muhalefet tarzı gündemi işgal ediyor. Bu muhalefet tarzı, sembol ismi Ali Topuz'un ifadesiyle "gerilla tarzı muhalefet" olarak adlandırıldı. Bu kav-

ramlaştırma dahi, CHP'nin siyaset anlayışının dost-düşman ayırımına dayanan bir savaş düşüncesiyle temellendirildiğini gösteriyor. Kavramın vahametini göstermek için bu kavramın Saadet Partisi, MHP veya DEHAP tarafından kullanılması hâlinde olabilecekleri bir hayal edin... CHP, şimdilik, müesses nizamin partisi olduğundan, diğer partilerin başına gelebileceklerden hiçbiri onun başına gelmiyor.

CHP esas itibarıyla bürokrasinin partisi olduğu için Türkiye'deki ve dünyadaki gelişmeler karşısında bu sınıfın bakışını yansıtan bir tavır sergiliyor: Bürokrasinin sınıf olarak tavrı ise sadece Türkiye'ye has olmayan bir evrensellik gösterir. Karl Mannheim bu tavrı, "bürokratik muhafazakârlık" olarak tavsif ediyor. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinin savaş, göç ve rejim değişikliği sebebiyle bürokrasinin iktidarını mutlaklaştıran siyasî iklimi, bürokrasi dışı sınıfların güçlenmesi, Türkiye'nin liberal demokrasilerle ittifakı tercih etmesi ve bunun sonucunda 1946'da çok partili hayata geçilmesiyle değişmeye başlamıştır.

Bu değişim, CHP ve bürokrasiyi zorlamış, bir yandan değişime uyma zarureti, diğer yandan da değişimin CHP ve bürokrasi aleyhine seyretmesi CHP ve bürokraside bozalamaya ve asimetrik tepkilere yol açmıştır. CHP'nin ve bürokrasinin içine girdiği paradoks, bugün de devam ediyor, gittikçe güçlenen Avrupa Birliği'ne üye olma ihtimali CHP ve bürokrasiyi köşeye sıkıştırıyor. İktisadî ve siyasî sahada dünya çapındaki bu değişim, ona intibak edemeyenlerde şiddetli bir reaksiyon yaratıyor...Ezberi bozulanlarda sık karşılaşılan bir tepkiyle kaldıkları yerden değil, ezberledikleri metnin başına dönerek yeniden başlıyorlar. Bu ruh hâli, bilinmezlikler ve kendilerine yönelik tehditler karşısında dindar bir insanın bildiği duaları okuması veya zikretmesiyle benziyor. CHP genel merkezinin içine girdiği tavır, bu duruma

benzemekle beraber, CHP'liler inanmış bir insanın iç huzuruyla değil, inandıklarının bir işe yaramadığını ve kaybettiğini gören bir insanın huzursuzluğu içindeler. Durumu farkeden ve bir çıkış yolu arayan CHP'liler ise "kesin inançlıların" hışmından korktuklarından ve zamanın uygun olmadığını düşündüklerinden, 28 Mart seçim sonuçlarını bekliyorlar.

Konu sadece CHP'nin bir iç işi olarak kalsa, bir ölçüde anlayışla karşılanabilir ama "celali" CHP'liler kendi kurtuluşlarını bir rejim meselesi çıkarmakta buluyorlar. CHP grup yöneticilerinin değişerek, Mustafa Özyürek gibi makul isimlerin yerine, Ali Topuz ve Kemal Anadol gibi siyasî hayatlarını gerginlik üzerine kurmuş isimlerin, Baykal'a rağmen grup başkanlıklarına seçilmelerini ve sert siyasî stiliyle öne çıkan Haluk Koç'un da yerini muhafaza etmesini, Baykal, tabanın sertleşme arzusu olarak yorumlamıştır. Esasen Baykal'ın siyasî hayatı da, 3 Kasım 2002 seçimleri öncesi imaj çalışmaları dışında, celali veya asabi CHP'liliğe pek yakışmaktadır.

Topuz'un muhalefet anlayışlarını "gerilla"ya benzetmesi, aslında CHP'nin içine girdiği sürecin temel koordinatlarına ilişkin iki temel gerçeği ortaya koymaktadır. Birincisi, CHP, artık müesses nizamın bir partisi olmaktan, nizamın değişmesi sonucu marjinal bir tepki partisi olmaya doğru yönelmektedir. İkincisi, gerilla harbi güçlü bir nizami ordu karşısına nizami usullerle çıkmayı göze alamayacak kadar güçsüzlerin başvurduğu bir yoldur. Her iki hâlde de CHP için dışarıdan yapılabilecek bir şey yoktur. Hesaplaşma CHP'nin içinde olacaktır. Gerçek bir sol ise, bu hesaplaşmanın taraflarından ümidi keserek yeni bir yol deneyenler arasından çıkabilir. Bu bağlamda Mustafa Suphi'den Mehmet Ali Aybar'a, Turan Güneş'ten İdris Küçükömer'e, Murat Belge'ye kadar, *Toplumcu Düşün* dergisinden *Birlikim*

dergisine kadar solun en ciddi isim ve dergilerinin, bürokratik muhafazakârlara ve CHP'ye teslim olmayıp, onunla mücadele edenler arasından çıktığını hatırlatmakta fayda var.

CHP ve Atatürkçülük adına, başlangıçtan beri milis ve gerilla harbine karşı nizami ordu ve nizami savaş taraftarı olan Mustafa Kemal ve İsmet Paşaların bu "gerilla harbiyle" nasıl telif edilebilecekleri sorusu dahi CHP'nin içine düştüğü açmazı yeterince ifade etmektedir. (Benzetmenin Atatürk için tuhaflığını anlamak için, mesela, *Nutuk*'ta Atatürk'ün gerillacılığa özenen "sınıf arkadaşı" Ali Fuat Cebesoy'u nasıl hırpaladığı okunabilir.) Son olarak gerilla harbinin yaratacağı en büyük problemlerin emir komuta zincirinin işlemezliği ve genel merkezin emri dışında gerçekleştirilecek gayrimeşru işler olduğunu hatırlatarak, önümüzdeki dönemde CHP'nin artan oranda iç anlaşmazlıklar yaşayacağını şimdiden söylemeliyiz. Hele gerçek gerillanın olmadığı yerlerde bu harbin verilmesi, harpten kaçanların sayısını arttıracığından CHP grubu ve teşkilatı dikkatle izlenmelidir.

"Zaman", 1 Şubat 2004

CHP ve Çatallaşan Yollar: Son Durak Marjinalleşme mi?

CHP'nin çatışmacı muhalefet stratejisi devam ediyor ve bu muhalefet anlayışına yönelik tartışmalar da artıyor. CHP, karşı karşıya bulunduğu siyasî ve ideolojik açmazı çözmek yerine, siyasî mücadeleyi olabildiğince sertleştirerek iç tartışmaların önüne geçmek ve rejim tartışması açarak kuruluş döneminin havasına sığınmak istemektedir. Lakin artık dünya ve Türkiye, bu dönemden çok uzaktır ve gittikçe de uzaklaşmaktadır. Bu gerginlik politikasının son örneklerini şöyle bir hatırlayalım: CHP'nin kamu yönetimi reformu konusunda Başbakanlık müsteşarı üzerinden yaratmaya çalıştığı kriz, gerginlik politikası-

nın önemli aktörlerinden Onur Öymen'in Kıbrıs meselesinde CHP'nin MHP ile aynı çizgide olduğunu iddia ederek hükümeti ağır bir şekilde suçlaması ve yine Ali Topuz'un durup dururken gerginliği siyasi kürenin dışına taşı(r)mak için Fethullah Gülen'e saldırısı... Bu örnekler, toplumda gelişen hoşgörü ikliminde sırtıtırken, Kıbrıs meselesinde Annan Planı temelinde müzakere sürecinin, üstelik Rauf Denktaş'ın da katkısıyla, başlamasıyla CHP'ye yönelik parti içi ve dışı eleştiriler artmaya başladı. CHP'nin gerginlik politikasının neticede parti içindeki tartışma ve ihtilafları ortadan kaldıramayacağını, hatta aksine arttırabileceğini iddia edenlerin tahmini bu şekilde doğrulanmış olmaktadır.

Şimdi, CHP'yi giderek marjinalleştiren gelişmelerin köklerine bakmalı. Marjinalleşme artık CHP'yi de aşan ve bu cenahtaki parti, gazete, dergi ve fikir adamlarını da içine alan bir hortuma dönüşmektedir. Bu çevrelere husumetle bakmayan sağduyulu bir gözlemci olan Haluk Şahin, yaşanan marjinalleşmeyi gerçeklik duygusundan ve akılcılıktan kopmak olarak tespit ediyor ve bu durumu en büyük tehlike olarak nitelendiriyor. (Şahin'in isim vermeden eleştirdiği Atilla İlhan'ın son zamanlardaki yazı ve konuşmaları meselenin vahametini serimleyen mühim örnekler arasında yer alıyor.) Konunun CHP'yi aşan bu yönüne işaret ettikten sonra, CHP'yle ilişkili köklerine bakalım.

CHP, başlangıçtaki bürokrasi ve eşraf ittifakı ve buna eşlik eden ideolojik hegemonyayı bugün devam ettirememenin sıkıntısı içindedir. CHP her şeyden evvel bu ittifak ve hegemonyayı "rıza" unsurundan değil, "zor" unsurundan istifade ederek temin ettiğinden demokrasiye geçildiği andan itibaren tecebbür (cebir, zor) yerine ikna seçeneği geçer akçe olduğu için değişmek durumunda kalmıştır. Her değişim döneminde CHP'yi bulunana sokan, CHP'yi oluşturan fikriyat ve

kadro ittifakının içerdiği tutarsızlıklardır. Zor marifetiyle kurulan bu ittifak, dayandığı bürokratik zümre yüzünden yeni şartlara intibak ederken fevkalade zorlanmaktadır. Çünkü bürokrasi esas itibarıyla "tutucu" bir karaktere sahiptir.

1946'dan sonra, evvela yarım yamalak liberalleşmek durumunda kalan CHP, 1960'dan sonra ortanın solundan sosyal demokrasi ve demokratik sol tartışmalarına kadar devam edegelen değişme temrinleriyle "bir kararda duramadı". Bu durum 1980'den sonra da devam etti. Ecevit'in dergisinin de ismi olan "Arayış"ı, SHP içindeki Kemalizm-Sosyal Demokrasi tartışması, Ecevit'in inançlara saygılı laiklik politikası, Deniz Baykal ve İsmail Cem'in beraberce yaptıkları "yeni sol" çalışmaları, Kemal Derviş'in liberal-sosyal sentez gayretleri ve en son Şeyh Edebalı'nın sözleri etrafında sembolikleşen Baykal'ın Anadolu Solu kavramlaştırması... Neticede ortada bir büyük başarısızlıktan başka bir şey yok. Bu başarısızlığın sebebi nedir? CHP neden özgürlükçü sosyal demokrat bir parti olamıyor?

Mesele, sadece kendini siyasî yelpazede sola yerleştirmekten ibaretse, CHP için bu 1960'lardaki ortanın solu hareketiyle değil, tek parti döneminde başlamıştır. Bu dönemde CHP, kendisini genel sekreteri Recep Peker'in sözleriyle şöyle tanımlamaktadır: "Sınıf tanımayan sol. Şiddetle milliyetperver ama irredandist (yayılmacı) değil." Zaten esas mesele de budur. Sınıf tanımayan, kökleri sosyalizme dayanmayan bir sosyal demokrasi mümkün değildir. 12 Eylül 1980 askerî darbesi sonrası yeniden başlayan partileşme döneminde, sosyal demokratlarla beraber hareket edip etmeyeceğinin sorulması üzerine Mehmet Ali Aybar'ın verdiği cevap, meseleyi izah etmektedir. Aybar, Avrupa'da sosyal demokratların sosyalist geçmişini hatırlatarak, Türkiye'de kendilerine sosyal de-

mokrat diyenlerin böyle bir geçmişlerinin olmadığına işaret ederek şöyle diyor: “Tam tersine devletçi partiler veyahut devletçi bir parti olan halk partisi bir takım istihalelerden geçmiş ve ortanın soluna gelmiştir. Bu batıdakilerle kıyaslanamaz.” (*Yeni Devir*, 3 Mayıs 1983)

CHP'nin liderlik kadrosunun bu tarihi ve sosyolojik problemi, bir hamlede veya kısa sürede çözmesi elbette beklenemez. Fakat bu problemi örtmek için bir rejim tartışması açarak asabi ve celali bir üslubu tercih etmeleri kendilerini giderek daha da marjinalleştirilmektedir. Vaktiyle Ali Topuz'un sarfettiği şu sözlerin pek yakın bir gelecekte CHP genel merkezine ve bilhassa Ali Topuz'a karşı CHP'liler tarafından yüksek sesle söylenmesi galip ihtimaldir:

“CHP'yi aşiret haline getirmek istiyorlar, bunu yanlarına bırakmam.” (*Yeni Devir*, 8 Şubat 1980)

“*Zaman*”, 22 Şubat 2004

Kurultaylar Partisi CHP'de Muhaliflere Şah-Mat Kurultayı: Parti İçi İktidar da Muhalefet de Ümitsiz

28 Mart mahallî idareler seçimlerinden sonra harareti artan CHP içindeki tartışmalar devam ediyor. CHP, nihayet genel başkan Baykal'ın tasarrufuyla 3 Temmuz 2004'de toplantıya çağırıldı. Baykal, bu baskın Kurultay'la siyasi taktisyen ustalığını bir kez daha göstererek muhalefeti boğmak, parçalamak ve bir kısmını da ayrılmak zorunda bırakarak, kalanlara göz dağı vermek istiyor. Bu şekilde toplanan Kurultay, hem tüzük değişikliğine gidemeyecek hem de Baykal'ın karşısına aday çıkartılamayacak, sadece Baykal için güvenoylaması yapılabilecek. Üstelik gündem maddelerinden biri de parti içi muhalefetin eleştirisi olacak.

Şimdi CHP'yi kurultaya götüren süreci ve parti içi muhalefete geçelim. Kemal Derviş ve arkadaşlarının parti yönetiminden ayrılmaları ve medeni bir sosyal demokrat parti yaratma çalışmaları, CHP'nin vitrininde yer alan Yaşar Nuri Öztürk'ün “sizi sadece ben kurtarabilirdim ama artık çok geç” mealindeki gürültülü bir çıkışla partiden istifası, 9 milletvekilinin Kurultay çağırısı, parti içinden yükselen irili ufaklı bir çok grubun muhalefeti, CHP bürokrasisinin ve Baykal'ın umursamaz tavırları yüzünden giderek büyümektedir. CHP Meclis Grubu ve dışındaki muhalefet sonunda birleşerek 30'lar hareketini ortaya çıkardılar. Öte yandan, CHP eski genel sekreteri Ertuğrul Günay'ın muhalefet gezileri devam ederken, Hurşit Güneş öncülüğünde bir grup “Yeniden CHP Hareketi”ni başlattı. Mamafih CHP'deki başarısızlık, sadece parti içindeki iktidar hizbinin değil, muhalefet hiziplerini de kapsayan kolektif bir başarısızlık hâli olduğundan parti içi muhalefet hareketleri de başarılı olamamaktadır. İşte en son büyük bir iddiayla ortaya çıkan 30'lar hareketinin hâli pür melali...30'lar hareketi de dağıldı. Bu gelişmeler dikkate alındığında CHP'nin başarısızlığın sebeplerini, sadece Baykal'da veya parti yönetiminde değil, daha derinlerde aramak gerekiyor.

Bugün Türkiye'de siyasî ve iktisadî hayatta yaşanan büyük dönüşüm, hayatın her alanını ve bütün kurumları etkiliyor. Bu büyük dönüşüme karşı çıkanlar dahi farkında olmadan değişiyorlar. CHP de ister istemez bu değişimi yaşayan bir siyasî kurum olmanın sancılarını yaşıyor. Hatta belki de bu sancıyı en ağır bir şekilde yaşayan kurumların başında CHP geliyor. Çünkü CHP bir yanıyla eski düzenin kurucusu ve şimdiki destekleyicisiyken, bir yanıyla da söylem olarak Avrupa Birliğine taraftar ve sosyal demokrat bir görüşü savunuyor. Üstelik CHP içinde önemli bir kesim, düzenin savunucu-

luğunu üstlenirken, bu kesim karşısında yer alan bir başka önemli kesim de değişimi savunuyor. Bu ayrışma, aynı zamanda CHP'nin yaşadığı güç kaybı ve parti içi iktidar mücadelesiyle hem zamanlı olarak yaşandığından, sertleşme emareleri de görünüyor.

Dünyanın ve Türkiye'nin yaşadığı büyük dönüşüme intibak edemeyen kurum, siyasi hareket ve düşünce akımları insicamlarını kaybederek, parçalanma ve verimsiz bir iç mücadele girdabına giriyorlar. Bu bahiste çok güçlü resmî kurumlardan, dernekler ve hatta terör örgütlerine kadar bir çok örnek vermek mümkündür. CHP, bu emsallerinin başına gelenleri yaşıyor. Hâlbuki CHP seçimlere giren bir siyasi parti olarak, diğerlerine nispetle kendini yenileme ve bu büyük dönüşüme intibak etme imkânına sahiptir. Başka bir şey yapılmayıp sadece siyaset sosyolojisi ve seçim sosyolojisinin verileri ciddi bir şekilde değerlendirilebilmiş olsa CHP, bu dönüşümün baş aktörlerinden biri olabilirdi. CHP'nin siyasetbilimci bir doçent olan Deniz Baykal'ın genel başkanlığında bu verileri en ciddi şekilde değerlendirmesi beklenirken tam aksine bu verilere ve değerlendirmelere kapılarını adeta kapamıştır Bu durum kaygı vericidir..

CHP, Baykal ve Seçim Sonuçları

CHP genel başkanı ve siyasetbilim doçenti olan Deniz Baykal'ın seçim başarısızlığı üzerine anlattığı aşağıdaki hikaye bu kaygıya sebep olan anlayışı ortaya koyuyor. Hikâye şöyle: Mimar Sinan'ın Süleymaniye Camii'nin açılışında bulunan bir çocuk şu minare eğri der. Mimar Sinan çocuğun çırakları tarafından uzaklaştırılmasına mani olarak, hatlarla minareyi çocuğun söylediği şekilde düzeltmiş gibi yapar ve şöyle der: "Çocuğu ikna etmesek orada bulunan camii'nin adı eğri minareli camii olurdu." Baykal kendisini Mimar Sinan, halkı ve kendisini eleştirenleri de çocuk yerine koyarak, ben geçmişte bunu

yapmadım, şimdiden sonra yapacağım diyor: Bu değerlendirmenin yanlışlığı bir yana, Baykal, halkın gönlünü hoş edecek bu tür ilişkiler bile kuramıyor. CHP'nin seçimlerde çizgi film kullanarak propaganda yapması bu bakımdan eleştiri konusu olmuştur. Mizahçı Metin Üstündağ, bu tarz propagandayı şöyle eleştiriyor: "...CHP'nin film mantığıyla seçmene ulaşmak istemesi seçmeni çocuk yerine koymaktır." ("Metin Üstündağ ile Söyleşi, *Radikal*, Cumartesi Eki, 6 Mart 2004)

Tarihi Miras ve CHP'nin Kökü

CHP aslında kurulduğundan bu yana adındaki "halk" ibaresine, oklarındaki halkçılık ilkesine rağmen halkla demokratik bir ilişki kurmayı başaramamaktadır. Bunun yanısıra CHP esas itibarıyla bürokrasi, ona eklenmiş eşraf ve "besleme devlet burjuvazisi"nin iktidar aygıtı olmaktan öteye gideemediğinden, ciddi bir program ve ideolojiye de sahip olamamaktadır. CHP'yi "sol"a yerleştiren partinin genel sekreteri ve "inkılap ideologu" Recep Peker, partinin mahiyetinde bilhassa kayda değer hususiyetler olarak şunları zikrediyor: "*Sınıf tanımaz şiddetle milliyetperver fakat irredantist değildir ve 'sol'dur.*" Peker, sınıf tanımayan bir soldan bahsediyor ve böylece solun mayasına hâlen devam eden bir yara çalıyor. Peker'in iddiası bir yana bırakılırsa, tek parti döneminde CHP mecburî bir hizipler ve elitler koalisyonu görünümündedir. Birbiriyle telif edilemeyecek birçok isim ve akım CHP içindedir. Anlatacağımız anektod bu durumu veciz bir şekilde özetliyor. Mustafa Kemal'e Antalya mebusu Rasih Hoca (Kaplan)'nın bir muhafazakâr fırkanın lüzumundan bahsettiğini haber vermişler. Mustafa Kemal, bu haberin esasını sorunca, nüktedan ve tecrübeli Rasih Hoca şu cevabı vermiş: "*Aman Paşam... Halk Fırkasının başında siz, sonunda bendeniz varız. Aramıza kimler sığmaz?*"

CHP bugün itibarıyla da, birbiriyle telif edilemeyecek bir çok hizbin insicamsız bir koalisyon olmanın ötesine gidememiştir.

CHP için işin kötü tarafı, bugün parti içi muhalefeti temsil edenlerin de genel merkezdekilere benzer bir profil çizmeleridir. 30'lar hareketi de bu profilin dışında değildir. Bu itibarla 30'ların, şimdilik pek mümkün görünmese de, parti içi iktidarı ele geçirmeleri halinde de değişen bir şey olmayacaktır. Bu haliyle dırdır ve kavganın giderek arttığı ve ancak kaçanın kurtulduğu sağlıksız bir aile yuvasına benzeyen CHP, bir dahaki seçime kadar ufalanın ve kangrenleşen bir yaraya dönüşebilir.

Ancak önümüzdeki seçimlerde çok net bir şekilde görülecek bu hâlden sonra, Türkiye CHP dışında demokratik ve medenî bir sol partiye kavuşacak gibi görünüyor. Bu zamana kadar CHP'deki kurultay ve sonrasında yaşanacak olanlar ömür törpüsünden, baş ağrısından ve partinin daha da ufalanmasından başka bir netice doğurmayacaktır. CHP kendi içinde bir devrim yapmazsa, CHP dışında ortaya çıkacak sol tarafından, devrilecektir. Gerçek anlamda devrim de bu devrilişte olacaktır. Hedef bu olmayınca 30'lar hareketi dağılmayıp, 100'ler hareketine dönüşse ne olacak? Bugün CHP, bu rakamların çok üzerinde olan milletvekili sayısı ile ne yapabiliyor ki? Kurultaydan sonra artık sadece CHP genel merkezinin değil, parti içi muhalefetin başarısızlığı da tartışma konusu olacaktır. 3 Temmuz'daki Kurultay, yeni bir arayışın başlangıcı mı olacak, yoksa CHP'nin uzun kurultaylar tarihinde kısa zamanda eskieyecek "yeni" bir kurultay mı olacak? Bunu zaman gösterecek.

"Zaman", 17 Haziran 2004

CHP'deki Kriz Sarıgül ile Aşılır mı?

CHP giderek ağırlaşan bir kriz yaşıyor. Krizden kurtulmak ve muhaliflere gözdağı

vermek üzere Baykal'ın topladığı 3 Temmuz Kurultayı, Baykal'ın beklentisinin aksine krizi arttırdı. İlk bakışta Baykal başarılı oldu ve muhalifleri Kurultay hamlesiyle şah mat etti görüntüsü okuşsa da, gidişatın hiç de bu istikamette seyretmediği son günlerin gelişmeleriyle giderek netleşiyor. Anti-demokratik kurultay görüntüleri, kamuoyunda "mağlup sayılır bu yolda galip" kanaatini hâkim kıldı.

Parti içi muhalefetin de, CHP'nin ve Türkiye'nin temel meselelerine ilişkin esaslı bir program ortaya koyamaması, CHP'ye ilişkin ümitleri neredeyse söndürdü. Kurultayı takiben muhalefet kanadında yer alan iki milletvekilinin CHP'den istifa ederek, AKP'ye katılmaları bu görüntüyü pekiştirdi. Baykal ise bu durumu parti içi muhalefeti zora sokmak ve tartışmaya AKP'yi de sokarak üzerindeki tazyiği azaltmak için canhıraş bir şekilde kullandı. Basındaki Baykal dostları, yeminli AKP düşmanları ve siyasetçileri kötülemek için hiçbir fırsatı kaçırmak istemeyenler de tartışmayı bu yöne çekmek istediler. Bu vadide AKP de eleştiriye hakketmiyor değil, ancak unutulmaması gereken husus, Baykal'ın, partiyi ve kendisini AKP'nin bölünüp parçalanacağı iddiasıyla ayakta tutabilirken artık bu iddiayı kullanamayacak bir pozisyona düşmüş olmasıdır. İkinci olarak, CHP'den istifa eden neredeyse ona yakın milletvekilinin Baykal ve ekibi tarafından seçilerek milletvekili yapıldığı gerçeğidir.

Baykal, bu milletvekillerinin AKP'ye geçmesi bahsiyle yetinmeyerek, akla hayale gelmeyen bir takım komplo teorileriyle hâlen partide bulunan muhalif milletvekillerini, ABD ajanlığı ve şantajla suçladı. Hiçbir delil sunmadan ve isim vermeden bütün milletvekillerini zan altında bırakan bu ithamlar, CHP'de siyasetin tiksindirici bir mahiyet aldığı gözler önüne koydu. Baykal ise bir parti genel başkanı gibi, hatta bir hizip baş-

kani gibi bile değil, komitacı bir şef gibi hareket ettiğini kendi ağzından cümle aleme ispat etmiş oldu. Bu tartışmalardan sonra CHP, kendi sahipleri tarafından kıymeti düşürülen ve müşterilerin kaçırıldığı, işe yaramaz ve “bakalım bu kış çıkabilecek mi?” diye şüphelenilen bir “yılkı atı”na döndü.

CHP'nin bu kriz döneminde, CHP Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün CHP genel başkanlığa adaylığını ilân ettiği Sivas gezisi, kamuoyunda büyük bir ilgi gördü. CHP genel merkezi ise, kurduğu “tahkikat komisyonu” marifetiyle bu geziyi takip ederek, Sarıgül'ü ve diğer muhalifleri ihraç tehdidini Demokles'in kılıcı gibi sallamayı tercih etti. Sarıgül, Şişli'de yakaladığı %70 oyun verdiği özgüvene karşılık, CHP'nin giderek ümitsizliğe kapılması üzerine, kamuoyu desteği ve baskısıyla delegeyi ve genel başkanlığı teslim almak istediğini bu gezide ilân etti. CHP içindeki elitizmi eleştiren ve kendisini halk çocuğu olarak takdim eden Sarıgül, halkın değerleriyle barışık bir CHP'li profili çizerek, CHP'nin ihtiyacına cevap verebileceğini düşünüyor. Fakat ne Türkiye'nin ne CHP'nin problemleri bu kadar basit... CHP'yi tarihi ve ideolojisiyle hesaplaşıp özgürlükçü bir sol çizgiye oturtma iradesi ve kabiliyeti olmayan bir liderin, herhangi bir başarı şansı yoktur. Zaten bu devasa iş, bir liderle değil ancak formda bir kadroyla yapılabilir. Bu bakımdan Mustafa Sarıgül'ün başarı şansı olduğu söylenemez. *Zaman* gazetesinde Nuriye Akman'a verdiği mülakatta Sarıgül'ün sergilediği performans da, bu yönde oluşan kanaati pekiştiriyor.

CHP bakımdan dikkat çekici bir gelişme de, Kemal Derviş'in eskiden beri dile getirdiği eleştirilerini daha net bir şekilde ve yüksek sesle söylemeye başlamasıdır. Derviş'in CHP ve sol içindeki statükoyu sarsıcı konuşmaları, artık daha çok etki yaptığından sadece CHP içindeki statükocular değil, gü-

ya CHP dışında yer alan basın yayındaki statükocular da kendisine ağır bir şekilde saldırmaya ve kendisini hedef göstermeye başladılar. Özellikle türban hakkındaki özgürlükçü tavrı, bu kesimleri kelimenin tam manasıyla çileden çıkarıyor. Bu tepki, CHP'nin kültürcü, seçkin ve otoriter tavrının tipik refleksinden başka bir şey değildir. Üstelik bu tavırla artık, ne Türkiye'ye ne dünyaya bir şey vaat etmek mümkün değildir. Baykal'a yakın duran CHP milletvekili Güldal Okutucu'nun, türban yaşağını tasvip etmeyenleri CHP dışına davet eden sert ve nobran açıklaması da bu bakımdan kayda değerdir. Derviş'in bunlarla polemik yapmak yerine, tezlerini anlatmaya devam etmesi ve vaktiyle 1950'den sonra İsmet Paşa'nın telaffuz ettiği altı oktan vazgeçebiliriz düşüncesini artık hayat geçirmesi gerekiyor. CHP'deki sular, Temmuz ayı içindeki DSP kongresiyle yeniden dalgalanacak, CHP, Derviş'in deyişiyle “başbuğ partisi” olmayı tercih ederse “yılkı atı”nı, bu kış zor günler bekliyor demektir. Bu kış atılsa da, artık ne bineğe ne arabaya ne de sabana koşulacak hali kalmayacak ve arayış CHP dışına kayacaktır. Belki de doğru olanı da budur.

“Zaman”, 19 Temmuz 2004

DSP'de “Kader veya Veda Kurultayı”

Ecevitlerin partisi DSP, 23 Temmuz'daki Kurultayıyla Ecevit'in kendisine çizdiği kaderi kabul edip etmemeyi “oylayacak”. Partinin “doğal lideri” ve şimdiki genel başkanı Bülent Ecevit'in sağlığı, artık bu görevi fiilen yerine getirmesine elvermediğinden ve kamuoyundaki tepkilerden dolayı, yerine Rahşan Hanım dışında bir başka ismin getirilmesi düşünüülüyor. Ecevit'in kendi ifadesiyle delegeye tavsiye ettiği, kamuoyunun algıladığı şekliyle tayin ettiği veliahtı olacak kişi Zeki Sezer. Bu arada Ecevit'in atamasını ka-

bul etmeyen bazı DSP'lilerin de adaylıkları var, ancak DSP genel merkezi, yani Ecevitler bu adayları gayrimeşru olarak görüyorlar. Aslında bir partiden, kurultaydan ve seçimden söz edilse de ortada böyle bir şey yok, adeta bir atama ve bu atamanın liyakate uygun olmadığını iddia eden memurlar var. Dolayısıyla, diğer genel başkan adaylarının muhalefeti bir "memur muhalefeti"nin ötesine geçmiyor.

Bugünkü gelişmeleri daha kolay anlayabilmek için Bülent Ecevit'in fikirlerini, demokratik sol ideolojisini ve DSP'nin kuruluş sürecini kısaca hatırlamak faydalı olacaktır. Ecevit'e göre, Türkiye kendine has özellikleri olan bir toplumdur. Bu yüzden de Türkiye'deki solculuk batıdakinden farklı olmalıdır. Sınıf çatışması temelinde yükselen marksizmden hareketle teşekkül eden sosyal demokrasi, Türkiye'ye hitap etmemektedir. Türkiye'deki sol, sınıf çatışması yerine halk ile aydın ve bürokrat ittifakının çatıştığı temel üzerinde yükselecek demokratik sol ideoloji olabilir. Demokratik sol ideoloji, sendika ve diğer örgütleri tıpkı parti örgütü gibi demokratik değil, tam aksine halkın üzerinde aydın-bürokrat iktidarını pekiştiren anti-demokratik oluşumlar olarak görür. Bu eksiği gidermek ve halkı kurtarmak üzere karizmatik bir lider gereklidir. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçerken Atatürk'ün oynadığı bu role, bu düzeni değiştirmek ve demokratik sol düzeni kurmak üzere Bülent Ecevit taliptir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi öncesi CHP'de bu düşüncüyü hayata geçirmek üzere mücadele veren Ecevit, aydınların, bürokratların, CHP örgütünün ve sosyal demokratların ihanetine uğradığı iddiasıyla, bu tarihten sonraki arayışında CHP ile yollarını tamamen ayırmıştır. DSP işte böyle bir düşünce ile doğal liderin etrafında toplanan, vefalı ve sadık sıradan halktan oluşur. DSP'nin de CHP gibi bozulmaması için aydınlar, ve eski

CHP'liler bu oluşumun dışında tutulmalı, buna rağmen sızanlar da partiden temizlenmelidir.

Bülent Ecevit'in bu düşüncesi ve daha önce CHP'de yaşadıklarının psikolojisindeki etkileri, siyasette yalnızlığı seçmesine yol açmıştır. Eşi Rahşan Hanım dışında kimseye güvenmeyen Ecevit, önce yasaklılık döneminde, ardından da her işe tek başına yetişemeyeceğinden partinin bir çok işini eşine bırakmıştır. Bu hâliyle Ecevit çiftinin partisi olan DSP; Türkiye'nin yaşadığı kriz ortamında bir anahtar partiye dönüşmüştür. Partinin rolü ve oyu arttıkça işlere yetişemeyen Ecevitler, kendilerine mutemetler bulmuş ve ne hikmetse de bir süre sonra bu kişileri hain diye partiden atmışlardır. Son mutemetleri ve genel başkan adayı Zeki Sezer'in ne kadar dayanacağını önümüzdeki dönemde göreceğiz. Bu güvensizliğin bir sonucu parti örgütü, üyeliği ve delegeleri kimsenin takip edemeyeceği bir sıklıkla Rahşan Hanım tarafından değiştirilmektedir. Bu bakımdan DSP'lilerin yaşadıkları hukuksuzluğu DSP'li Keser bir ve arkadaşlarının kendilerine verdikleri isim ortaya koymaktadır: "Çile çiçekleri". DSP içinde bazıları üye olup olmadığını bilmeyen ve Rahşan Hanım'ın hışmına uğramamak için bunu sormaya cesarete edemeyen DSP hükümetinde bakanlık yapmış kişilerin varlığı, herhalde DSP'nin nasıl bir parti olduğunun/olmadığının ve işlediğinin resmini veriyordur.

Kurultay etrafında yazılanlar ve adayların söylemine bakıldığında, artık DSP; demokratik soldan ziyade ulusal sol kavramıyla beraber anılmaktadır. Esasen Ecevit'in demokratik sol düşüncesinin temel iddiaları tamamen çökmüştür. Çünkü Ecevit, 28 Şubat sonrası tavrı ve hükümet politikalarıyla, iddialarının aksine, bürokrasiyle mücadele etmek şöyle dursun, onun taşeronu durumuna düşmüştür.

Ecevitlerden icazet almayan adaylar içinde en ciddişi Şükrü Sina Gürel, söylemini tamamen dış politika ve ulusalcılık üzerine kurmuştur. Diğer adayların farklılıkları da, ancak Ecevitlere bundan sonra biçilen rolle ilişkilidir. Gürel, artık Ecevit gibi karizmatik rolü üstlenecek bir kişi olmadığından, DSP'nin sahiden bir parti gibi örgütlenmesini istemektedir. Artık demokratik sol ideolojisinden bile vazgeçmiş ve varoluş sebebi olan Ecevitlerin siyasetten çekildiği DSP'nin bir varoluş sebebinin kalmadığı şimdiden söylenebilir. Bundan sonraki boşuna gayretler, Ecevit'in siyasetten zamanından çekilmemesinin yaptığı etkiyi yapacak, trajik boyutu artan bir zaman kaybı. 2004 Temmuz ayı, CHP ve DSP Kurultaylarıyla Türk siyasetinin sol kanadında mevcutla bir şey yapılamayacağını gösteren bilançonun kamuoyuna ilanı bakımından bir kırılma anı olarak tarihe geçecektir.

“Veda Kurultayından Sonra” DSP’de Neler Oluyor?

Bu arada Ecevitlerden sonraki “Kader Kurultayını” atlatan DSP’de yeni bir şey yok. Ecevit’in adayı Zeki Sezer, Kurultaya katılan ve Ecevitler tarafından kimsenin bilmediği usullerle tayin edilen delegelerin çoğunluğu tarafından genel başkan seçildi. Belki garip olan diğer adayların rahat bir şekilde Kurultaya katılabildiği ve beklenenden çok oy alabilmesiydi. Adaylardan DSP eski grup başkan vekili Aydın Tümen de, DSP Kurultayına üye olmadığı iddiasına rağmen mahkeme kararıyla girebildi. Kurultay bu bakımdan daha önceki DSP kurultaylarına, mesela genel başkan adayı Sema Pişkinsüt’ün konuşturulmadığı ve tartaklandığı Kurultaya göre, Veda Kurultayı olduğundan olsa gerek, oldukça demokratik bir havada geçti. Bu Kurultay, aynı zamanda Bülent Ecevit’in siyasette vedası anlamına geldiğinden, kurultay

günlerinin basını, Ecevit belgeselleri, hatıraları ve değerlendirmeleriyle doluydu. Bu günlerde Kanal A televizyonuna bir demeç veren Ecevit’in bir değerlendirmesi şaşırtıcıydı. Ecevit seyrettiği televizyon dizilerinden ve bu arada “Çocuklar Duymasın” adlı diziden bahisle, bu tür dizilerin çok uzatılmadan bitirilmesi gerektiğini, aksi halde tadının kaçtığını söyledi. İyi bir entelektüel olan Ecevit’in bu değerlendirmesine katılmakla beraber, Ecevit’in aynı mantığı siyasette bu kadar sene neden tatbik etmediği sorusu insanın aklına geliyor. Türk aydını insicamını kaybettiğinden olsa gerek, hayata bir bütün olarak ve prensipler dahilinde bakamıyor. Ecevit’in siyasetteki temel meselesi de buydu ve bugün arkasında bıraktığı buruk tadın da sebebi budur... Baykal, Ecevit’in bu kırık dökük DSP’sini bile ihraç edilen milletvekillerini ayartarak DSP’ye ilhak etmeye çalışmakla suçlayarak, bir yandan muhalif milletvekillerinin parti içindeki şanslarını ortadan kaldırmak isterken, diğer yandan da biz tam solun birliği için çalışırken solu bölenler başarısızlığın asıl sebebinin teşkil ediyorlar iddiasına sığınmak istemektedir.

Solda Kırılma Anı Yaklaşıyor

Yeniden CHP’ye dönersek, Ecevit’in DSP tecrübesinin, şimdi Deniz Baykal tarafından CHP’de tatbik edilmeye çalışılması bir trajediyi yansıtıyor. Baykal, Ecevit’in örgütü ve grubu hiçe sayan tek kişilik siyaset anlayışı yerine, “inançlara saygılı laiklik” anlayışını devam ettirerek geliştirse ve demokratikleşme projesine sahip çıksaydı, hem kendisinin ve partisinin hem de Türkiye’nin önünü açmış olacaktı. Fakat ne yazık ki, Ecevit’in CHP’ye nispetle özgürlükçü laiklik anlayışı, bugün partisi tarafından bile yeterince algılanmıyor ve vurgulanmıyor. Sosyal demokrat akım dışındaki radikal solun, bir ara başka kesimlerde de ümit yaratan partisi

ÖDP'nin güçlü ismi Oğuzhan Müftüoğlu, solun özgürlükçülük talebi yerine eşitlik talebini dile getirmesi gerektiğini *Birgün* gazetesinde ilân ederek, sosyalist solda özgürlük peşinde olanların önünü açmıştır. "Sosyal demokrat" olmak iddiasındaki CHP, yukarıda ifade edilen özgürlükçü misyona sahip çıkmadığına göre, gerçek sosyal demokratların ve ÖDP'nin özgürlükçülükten vazgeçmesiyle serbest kalan demokratik sosyalistlerin, önümüzdeki dönemde izleyecekleri yol, artık kendileri için ontolojik bir mesele hâline gelmiştir: Olmak ya da olmamak! İşte bütün mesele...

"Zaman", 25 Temmuz 2004

İlhak ve İhraçlar Arasında CHP

CHP, kendisi hakkında ümitvar olmak isteyenlerin ümidini kırmak için elinden geleni yapıyor. Yaz başından beri AKP'nin sergilediği savruklu, her kriz karşısındaki beceriksizlik, Türk Ceza Kanunu'nun görüşmeleri esnasında yoktan yere çıkarılan "zina krizi", bu krizin aşılması ve TCK'nın çıkarılması sırasında CHP'nin sergilediği müspet tavır, CHP'ye yönelik eleştirilerin "acaba değişiyorlar mı?" düşüncesiyle azalmasına yol açmıştı. Bunu takiben İsmail Cem liderliğindeki Yeni Türkiye Partisi'nin "şık" bir şekilde CHP'ye ilhaki ve CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın başbakan Tayyip Erdoğan'ın davetini kabul ederek, 17 Aralık zirvesi için beraberce Avrupa'ya gideceğini açıklamasının yarattığı CHP lehindeki sıcak hava, eski CHP genel sekreteri Ertuğrul Günay'ın CHP'den ihraç edilmesi ve Baykal'ın Avrupa'ya gitmek için anlamsız şartlar ileri sürmesiyle soğudu.

Baykal'ın Soğukluk Stratejisi: İlhak veya İhraç

Bu soğuma bir tesadüf eseri değil, bizzat Baykal'ın ısrarla sürdürdüğü stratejik bir tercih

ve bu stratejinin parti içine ve hükümete yönelik olmak üzere iki ayağı var. Baykal parti içindeki konumunu ve iktidarını, ancak sınırları iyi tayin edilmiş ve şartlara göre ölçüsü değişen soğukluk stratejisi ve buna bağlı olarak çıkarılan "krizler"le korumayı amaçlamaktadır. Öyle anlaşılıyor ki, İsmail Cem'in ilhaki gibi siyaseten pek anlamı olmayan jestler de, CHP'den üç milletvekilinin ihracını takip ederken, Ertuğrul Günay'ın ihracından önce gelen kamuoyundaki tepkileri yumuşatma dışında bir anlam taşımıyor! Bu arada CHP genel başkan adaylarında Mustafa Sarıgül'ün yarattığı heyecan dalgasının Baykal'ı fevkalade rahatsız ettiği anlaşılıyor. Gittiği yerlerde bir genel başkan gibi karşılanan Sarıgül'ün, partiden ihraç edilmesi de gündemde, üstelik Sarıgül, bizzat Baykal tarafından dile getirilen yolsuzluk iddialarıyla karşı karşıya... Sarıgül'ün de CHP'den ihraç edilmesi, CHP'ye tahmin edilenin ötesinde zarar verecektir.

CHP Kurultayı Mahkemelik: "Ne Olacak Bu CHP'nin Hâli?"

CHP'deki kriz ve parti içi tartışmalar, ilhak ve ihraçlarla gün yüzüne çıkıyor. Mesele, nihayetinde yargıya intikal ediyor. Parti içi muhalefetin toplamaya çalıştığı tüzük kurultayını engellemek için imza veren delegelere baskı yaparak imzalarını geri aldırtan ve bir kısım delegeyi de partiden atan CHP genel merkezi, muhalifleri yıldırım amacıyla kendi tayin ettiği bir gündemle kurultaya giderek muhalifleri şah mat edeceğini zannederken, anlaşmazlık giderek büyüdü ve parti dışına taşınıyor. Artık kamuoyu, "ne olacak bu memleketin hali?" tartışmasına ek olarak "ne olacak bu CHP'nin hali?" konusunu bir tartışma sporuna dönüştürmüş durumda. CHP genel merkezinin parti içi muhalefeti ve kamuoyu tepkisini umursamak bir yana, muhalifleri ihraç etmek veya partiden ayrılmaya

zorlamak için ağır hakaretler etmek yolunu tercih etmesi, muhalifleri mahkemelerde hak aramaya yöneltiyor. İşte bu durumun neticesinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Tüzük Kurultayı için yapılan başvurunun CHP genel merkezi tarafından haksız bir şekilde reddedildiği belirledi. Buna göre Başsavcılık Tüzük Kurultayı'nın toplanmasını isterken, CHP genel merkezi bu kararı uygulamayarak hukukla inatlaşma yolunu tercih etti. Konu şimdi Anayasa Mahkemesi'ne intikal edecek ve CHP'nin yargılama sonucunda ihtar alması veya hazine yardımıyla mahrum kalması ihtimal dahilinde.

İhraçlar Mahkemeden Dönüyor

CHP'nin mahkemelik oluşu bu örnekle sınırlı değil, bir grup muhalif, Yargıtay Başsavcılığının kararını esas alarak CHP genel başkanının 3 Temmuzda yaptığı Kurultayın iptali için mahkemeye başvururken, tedbirli olarak ihraç edilen CHP'liler de soluğu mahkemelerde alıyor. Nitekim mahkemeler bu kararın hukuka uygun olmadığına ilişkin bir karar verdiler ve ihraç edilen milletvekilleri partilerine dönecekler... Aslında mesele, sadece CHP ile sınırlı değil, Türk siyasî partiler sistemindeki parti içi demokrasi eksikliğinin bir sonucu. Bu yüzden kamuoyunun parti içi demokrasi konusunu tartışarak siyasî partiler kanununu, Avrupa Birliği standartlarına yükseltecek bir değişikliği talep etmesi gerekiyor. Parti içi demokrasi, hem siyasî partileri hem de bunun üzerinde yükselen demokratik sistemi güçlendirecektir. Bundan belki de en fazla, güçlü teşkilatlanma geleneği üzerinde yükselen sosyal demokrat partiler istifade edebilecektir. CHP genel merkezi ise ne yazık ki, sosyal demokrasinin uzun vadeli kazançlarını düşünmek yerine, parti içi iktidarımızı nasıl daha uzun bir süre devam ettiririz derdinde. Bunun sonucunda

da CHP, istifalar ve ihraçlarla sürekli kan kaybediyor.

Günay, Derviş ve Sarıgül İlgile İzlüyor

Ertuğrul Günay ve Kemal Derviş'in ayrı ayrı yürüttüğü çalışmalar, Mustafa Sarıgül'ün çıkışı, CHP içinde bir karşılık bulmazken, kamuoyu bu isimleri ilgiyle takip ediyor. CHP, savunmacı bir anlayışla içine kapanıyor ve değişime karşı direnenlerin safında söylenmek, sonra da kamuoyu baskısıyla Meclis'de bu değişiklikler istikametinde oy kullanmak dışında bir politika üret(e)miyor. Bu bakımdan CHP, 3 Kasım 2002 seçimleri öncesindeki vaatlerinden ve siyasi çizgisinden uzaklaşmasıyla da dikkati çekiyor.

CHP'nin Çıkış Yolu: "Demokratik ve Sivil Bir Anayasa" Olabilir mi?

CHP genel merkezi belki de çıkış yolunu, 3 Kasım öncesi çizgine dönmek, TBMM'deki Uzlaşma Komisyonu'na üye vererek, sivil ve demokratik bir anayasa yapılmasına öncülük etmek suretiyle bulabilir. CHP bu şekilde henüz kopma noktasına gelmemiş parti içi muhalefeti kazanarak, Baykal'ı değil ama sertlik yanlısı isimleri ılımlı ve değişimci isimlerle değiştirerek, seçmenine ve topluma uzun döneme ilişkin bir ümit verebilirdi. Lakin CHP; grup yönetiminin yeniden belirlenmesi sırasında bu imkânı kullan(a)madı. Haluk Koç, Ali Topuz ve Kemal Anadolu gibi sertlik yanlıları yeniden grup yönetimine seçildiler. CHP'nin 3 Kasım öncesi çizgisinde olan İnal Batu, Kemal Derviş ve Mustafa Akyürek parti yönetiminde yer almıyorlar. Böyle giderse, CHP'nin sonu da Ecevit'li DSP'den farklı olmayacaktır. Bu duruma daha uzun bir süre dayanamayan parti içi muhalefet ise, yukarıda CHP için önerilen misyona sahip çıkarak partiden ayrılır ve TBMM'de bir grup kurarak partileşir,

CHP, ne örgütünü ne de seçmenini tutabilir. CHP genel merkezi, parti içi muhalefeti kazanarak, değişmek ve kendine yeni bir misyon edinmek yerine, parti içi muhalefeti küçümseyerek partiden uzaklaştırmak yolunu tutmakla yanlış bir hesap yapmaktadır. 3 milletvekilini ihraç kararını eleştiren 29 milletvekili bu yanlış hesabın kötü sonuçlarına şimdiden işaret ediyor, artık tercih CHP genel merkezinin...

"Zaman", 23 Ekim 2004

Sarıgül'e Destek Artıyor: "Dinsizin Hakkından..."

CHP içindeki arayış devam ediyor... CHP genel başkanı ve genel merkezi, önce 3 Kasım 2002 genel seçimlerinin, sonra da 28 Mart 2004 mahalli idareler genel seçimlerinin muhasebesini yapmak ve başarısızlığın sebeplerini tahlil ederek CHP'nin yeniden yapılanması taleplerini yerine getirmeyerek, problemi çözmek isteyen bir odak olmak yerine, problemin kaynağı haline geldi. CHP'nin, Ecevit'in DSP'nin yarattığı boşluğu dolduramayacağını ve AKP'nin alternatifi olamayarak, "buçuk parti" görüntüsünü aşamayacağını anlaşılması üzerine; CHP içindeki ve dışındaki sol kamuoyu, önce Deniz Baykal'dan kurtulmak lâzım geldiği düşüncesinde birleşti. Kamuoyunun bu beklentisi, neticede CHP içindeki en güçlü, yani Deniz Baykal'ın hakkından gelebilecek adayın desteklenmesine tahvil edildi. CHP içindeki potansiyel genel başkan adaylarından Kemal Derviş'in, açıkça ortaya çık(a)maması ve Deniz Baykal'ın hakkından gelebilecek bir profil çizememesi üzerine, kamuoyunun arayışı, CHP Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'e yöneldi.

Mustafa Sarıgül, CHP'nin oylarının düştüğü 28 Mart 2004 seçimlerinde, Şişli gibi kozmopolit ve varoşları da olan bir yerden %

66 gibi rekor düzeyde oy almasıyla dikkatleri üzerinde toplamıştı. Sarıgül, Şişli'deki başarısını, CHP genel başkanı olarak Türkiye'ye taşımak ve CHP'yi tek başına iktidara taşımak iddiasıyla kamuoyunun önüne çıktı. Sarıgül'ün başarısı, uzun yıllardır artık neredeyse tek başına iktidar olma ümidini kaybetmiş CHP'de ve solda bir ümit dalgası yarattı.

Sarıgül, işte bu ümit dalgasını kullanarak mücadeleyi, resmi parti platformlarının dışına taşıdı. Böylece genel merkezin atadığı delege sistemi karşısında, olmayan başarı şansını, halkın, kamuoyunun ve basının desteğini arkasına alarak yaratmaya çalıştı. Yaptığı miting ve benzeri faaliyetlerle başarılı olmaya başlayan Sarıgül'ün, gittiği yerlerde CHP genel başkanı Baykal'dan fazla ilgi görmesiyle CHP'deki dengelerin sarstığı görüldü. Her türlü muhalefeti ezme ve yok etme dışında bir stratejisi olmayan CHP genel merkezinin hışmını üzerine çeken Sarıgül, bu tepkiden sonra, CHP içinde çaresiz kalan parti içi muhalefetin de ümidi olmaya başladı. Her türlü baskı ve hukuksuzlukla yıldırılmaya çalışılan parti içi muhalefet, "dinsizin hakkından imansız gelir" fehvasınca, fikirleri Sarıgül'den farklı olsa da, Deniz Baykal'dan kurtulmak için ister istemez Sarıgül'ün etrafında toplanmaya başladı. Böylece Baykal ve ekibinin korkuları artarken, Sarıgül ve etrafında toplananların da şevki giderek artıyor... CHP genel merkezi, Sarıgül için de ihraç yolunu kullanmak için, Sarıgül hakkında benzeri az görülür bir karalama faaliyetiyle, yolsuzluk iddialarını ortaya attı... Sarıgül "tedbirli" olarak CHP'den ihraç edildi. CHP genel merkezinin daha önce de kullandığı ihraç mekanizmasıyla attığı 3 milletvekilinin mahkeme kararıyla partiye dönmesine rağmen, aynı yolla eski CHP genel sekreteri Ertuğrul Günay'ı da ihracı daha hafızalardan silinmemişken, ihraç politikasından vazgeçmemeleri Baykal ve ekibinin

ümitsizliğini gösteriyor. CHP genel merkezinin, Sarıgül'ün ihracıyla yetinmeyerek, faaliyetlerine katılan herkesi ihraç etme tehdidinde bulunması, gözlerinin ne kadar karardığını gösteriyor. Mamafih bu tehditlere rağmen, Sarıgül'ün en son Mersin mitingine 17 CHP milletvekilinin katılması, korku duvarının yıkılabileceğini de göstermiştir.

Sarıgül, Solun Erdoğan'ı Olabilir mi?

İstanbul Belediye Başkanlığı'ndan gelen Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlığa kadar yükselen başarı performansı, Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün aynı şeyi CHP'de de başarma iddiasını tartışma gündemine taşımaktadır. Bu bakımdan bir mukayese yapmak yerinde olacaktır. Her şeyden önce Sarıgül, kamuoyunda sahip olduğu destek ölçüsünde bir desteğe CHP içinde sahip değil. Erdoğan ve yenilikçiler, Fazilet Partisi içinde çok daha güçlüydüler, hele parti grubu içinde yarısından fazla bir desteğe sahiptiler. Sarıgül, CHP grubu içinde benzer oranda bir desteğe sahip değil... Üstelik Erdoğan ve yenilikçiler, Anayasa Mahkemesi'nin Fazilet Partisi'ni kapatmasıyla işe sıfırdan başlama imkanına sahipken, Sarıgül ve ekibi böyle bir şansa sahip değiller, dolayısıyla CHP içinde parti içi iktidarı ele geçirseler de CHP yükünden kurtulamayacaklar. Belki, hepsinin CHP'den ihraç edilmesi, onlara da sıfırdan başlama şansını verebilir. Bir başka husus, Sarıgül'ün çevresinde toplanmaya başlananlar için öncelik Baykal'dan kurtulmak iken, Erdoğan'ın çevresindekilerin Erbakan'a muhalefet etmenin ötesinde bir perspektife sahip olmasıydı. Buna bağlı olarak, Erdoğan ve yenilikçiler, hareketlerini "muhafazakâr demokrasi" adını verdikleri bir ideolojik hegemonyaya dönüştürmeyi başarıırken, Sarıgül ve çevresi henüz buna muadil bir ideolojik çerçeveden mahrum görünmektedir. Bu çerçeve acaba ne olabilir?

Sarıgül'ün İdeolojisi Ne Olabilir?

Her şeyden önce dikkate alınması gereken şey, Türk siyasetinde Bülent Ecevit ve partisi DSP'nin bıraktığı boşluğun henüz doldurulmamış olmasıdır. Dolayısıyla Sarıgül'ün, Ecevit'in karizmatik liderliğinin yanı sıra, Ecevit'in "demokratik sol" düşüncesini de devam ettirmesi beklenmelidir. Buna bağlı olarak Sarıgül'ün, bu mirası çağdaş gelişmeler ışığında ayıklaması beklenmelidir. Mesela, inançlara saygılı laiklik düşüncesini devam ettirirken, içe kapanmacı ulusalcılık düşüncesini değiştireceği tahmin edilebilir. Sarıgül, CHP yönetiminin seçkinciliğini eleştirirken, kendisi halkla kolay ilişki kurabiliyor. Bunu, küreselleşmeci, liberal bir istikamette oluşması gereken "üçüncü yolcu" koordinatlarla çatışmayan bir zeminde devam ettirirken, iktisadi alandan ziyade kültürel sahayı kullanması beklenebilir. Bu tercih, sol oyların büyüme güzergahına da işaret etmektedir: Solun, iyice marjinalleşmemek, büyümek ve iktidara gelmek için sağa kayması mümkündür. Baykal da bu ihtiyaca cevap vermek için 3 Kasım 2002 seçimleri öncesi "Anadolu Solu", bugünlerde ise "ulusalcı sol" etiketlerine müracaat etmektedir. Sarıgül'ün de Baykal'ın da arayışları, ne yazık ki liderlik dışında amaca matuf değil. Bu yüzden de CHP'nin ve solun meseleleri bakımından, her ikisinden de bir çözüm beklemek anlamlı değildir. Bu bakımdan yukarıda Sarıgül'e atfedilen çerçeve dahi ziyadesiyle iyimserdir.

Sarıgül, bütün bunları yapabilmek için CHP içinde iktidarı ele geçiremezse, muhalif bir parti kurmak zorunda kalacaktır. CHP içinde iktidarı ele geçirirse mesele yok ama ayrı bir parti kurmak zorunda kalırsa, en az grup kuracak kadar milletvekilini CHP'den sökmesi gerekmektedir. Her iki durumda da, Sarıgül'ün, Avrupa Birliği sürecine şimdiki CHP'nin alttan alta muhalefet stratejisi yerine, AKP'yi de sarsacak şekilde sahip çık-

ması, ileri adımlar atması ve “demokratik ve sivil bir anayasayı” gerçekleştirmeye çalışması, yukarıda ifade edilen yeni sol düşüncenin ve partinin inşası misyonunu mümkün kılacaktır. Ancak, Sarıgül, yukarıdaki misyonu üstlenirse, işinin burada yazıldığı kadar kolay olmayacağı ortadadır. Ayrıca, Sarıgül’ün Topuzcuların tipik özelliği olan örgütçü ve halkla ilişkiler uzmanı olmasında bir performansa sahip olup olmadığı şimdiden tartışılıyor.

Sonuç Yerine...

Türk siyasi partiler sistemi, solun giderek eridiği ve ancak “buçuk parti” olabildiği bir şekle inkılap ederken, CHP’nin de solun da işi zor görünüyor...”Sarı” siyaset bu durumun üstünü örter mi yahut sol gerçekçi bir durum tespitiyle yeniden solu tanımlayacak bir yola çıkmayı mı tercih eder veyahut da

CHP bugünkü hâlini devam mı ettirir? Önümüzdeki dönemin tartışma konusunu herhâlde bu sorular teşkil edecektir. Türkiye toplum ve devletindeki değişme, kendisini bunların “kurucu babası” olarak gören CHP’de kendisine isyan edilmiş baba kompleksi yaratıyor. Bu yüzden CHP artık “Kendisi meclis dışında olsa da, fikirleri iktidarda” olmanın yarattığı rahatlığa sahip değil...Türk siyasi kültürünün ve söyleminin Kitab-ı Mukaddes’i hatırlatan “Önce CHP, hatta Cumhuriyetten önce de Halk Fırkası olarak vardı.” hükmü, artık geçerlilik arz eden bir hüküm olmaktan çıkıyor ve CHP artık bugün varoluşuna başka bir anlam vermek zorunda. Çünkü bu haliyle değişen dünya ve Türkiye şartlarında, yeni “kurucu babaların” ve halkın hışmını üzerine çekebilir...

“Zaman”, 23 Kasım 2004

Türkiye’de Anayasalar ve Siyaset

Mustafa Erdoğan

Mustafa Erdoğan’ın bu kitabı Türkiye’nin modernleşme dönemi anayasa ve siyaset tarihinin kısa ve eleştirel anlatımını sunmaktadır. Statükoyu her hâlikarda haklılaştırmak güdüsünün etkisi altındaki resmî bakışa prensip açısından mesafeli duran yazar, Türkiye’nin son ikiyüzyıllık siyasî tarihinin gerçeklerini doğru tespit etmeye ve resmî tutumları evrensel değerler açısından yerli yerine oturtmaya çalışmaktadır. Özellikle Cumhuriyet dönemi Türk siyasetine ilişkin resmi mitler ile, bu dönemle ilgili olguların sunulduğu yanılma ve çarpıtmaların açığa çıkarılmaya çalışıldığı bu kitapta “Türk demokrasisi”nin açmazlarının ipuçlarını da bulabilirsiniz. Kitap bu hâliyle Türk Siyasi Hayatı ve Türk Anayasa Hukuku derslerini okuyan üniversite öğrencileri kadar, bu konulara ilgi duyan genel okuyucunun da yararlanabileceği bir el kitabı niteliğindedir.

LIBERTE

kitaplığınızda özgürlüğe yer açın...